

Lieve Gemeente,

De dichter Czeslaw Milosz heeft een gedicht geschreven over het gebed. In dit gedicht noemt hij het gebed een brug van fluweel en vraagt hij zich af wat het nut is van een gebed, wanneer er misschien geen overkant is tot wie of wat het gebed gericht is.

Je vraagt me hoe je kunt bidden tot iemand die misschien niet bestaat.

*Ik weet alleen dat het gebed een brug van fluweel bouwt
waarover we lopen en als van een trampoline opstijgen
boven landschappen met de kleur van rijp goud,
omgetoverd door de magische stilstand van de zon.
Die brug leidt naar de oever van de Ommekeer
waar alles andersom is en het woord 'is'
een betekenis onthult die wij nauwelijks voorvoelen.
Let wel, ik zeg 'wij'. Daar voelt ieder afzonderlijk
medelijden met anderen, verstrikt in een lichaam,
en weet dat wij ook als er geen overkant zou zijn,
evengoed die brug boven de aarde zouden opgaan.*

Wat mij vooral trof waren de woorden: die brug leidt naar de oever van de Ommekeer.

En dat wij ook als er geen overkant zou zijn, evengoed die brug op zouden gaan.

Vooraf geldt dit voor het Kyrie gebed, denk ik.

Hoe lang bidden we niet voor de armen en de hongerigen.

En er lijkt nooit iets te veranderen.

Er zijn altijd armen en hongerigen in de wereld.

Toch is het belangrijk om iedere zondag die fluwelen brug op te gaan naar de oever van de ommekeer.

Want misschien hebben wij dit gebed wel meer nodig dan de mensen voor wie we bidden, omdat ons hart steeds weer opnieuw omgekeerd moet worden.

Bekering en omkeer naar de ander.

Omdat we daar altijd opnieuw aan herinnerd moeten worden, want voor we er erg in hebben verflauwt en verdwijnt het en zijn we weer druk met onszelf.

Hier in de kerk bidden we en vertellen we elkaar de verhalen van hoop tegen de uitzichtloosheid van het lijden dat er is.

Het lijden, niet alleen van mensen die ziek zijn en elkaar verliezen.

Hoevelen zijn er niet die in een economisch slechte situatie zitten?

Mensen die van een uitkering moeten leven en soms van nog minder of die net teveel krijgen en daardoor geen subsidies ontvangen en ook niet weten hoe zij het financieel rond moeten krijgen.

En wanneer je aan de grond zit, op wat voor manier dan ook, dan is het vooral een kwestie van overleven.

De Bijbelverhalen, die wij hier lezen met elkaar, die gaan over ons leven en die gaan ook hierover.

Het verhaal van het lijden gaat over ons lijden, over onze ziekte, onze moeite, ons verlies, onze dementie, onze economische malaise, kortom over alles wat wij meemaken.

Net zoals het lied van Willem Barnard ook beschrijft: “Alles wat over **ons** geschreven is, gaat Gij volbrengen deze 40 dagen.

Dit hele leven dat geen leven is.”

Het verhaal van vandaag over de tempelreiniging gaat over Jezus' verzet tegen het verkeerde dat er is.

Nu niet zijn verzet tegen ziekte en dood, maar zijn verzet tegen het economisch misbruik van de tempel.

De plek die een plaats van rust moest zijn voor alle mensen en waar iedereen welkom zou moeten zijn, die plek wordt gebruikt voor handel en om geld te verdienen.

En dan vallen de mensen die geen geld hebben of weinig, die vallen er weer buiten.

In veel Bijbelverhalen zien we geen of weinig emoties bij Jezus.

In het lijdensverhaal, bij de gevangenneming, bij Pilatus en later aan het kruis, wordt niet verteld dat Jezus veel emoties, woede of verdriet, liet zien.

Maar hier in dit verhaal zien we wel emoties bij hem, nl. woede en agressie.

De evangelist Johannes vertelt dit verhaal van de tempelreiniging aan het begin van zijn evangelie.

De andere evangelisten vertellen het aan het einde van hun evangelie. Aan het begin van het lijdensverhaal.

Op zich is het ook vrij logisch dat deze provocerende actie van Jezus uitloopt op zijn gevangenneming en dood.

Want net als in onze maatschappij gold ook voor de samenleving in de tijd van de Bijbel, dat aantasting van de economische orde niet in dank werd afgenomen.

Dat is wat Jezus hier doet: zich keren tegen de economische orde die het ook in de tempel voor het zeggen leek te hebben.

Maar als Johannes het aan het begin van zijn evangelie zet, dan legt hij er op die manier de nadruk op dat Jezus' hele leven en zijn hele optreden hierdoor werd bepaald.

Dat ook dit verzet tegen economisch misbruik één van de kernwaarden en leidende principes van Jezus is geweest.

Ook daar ging het om.

We krijgen hier zo een ander beeld van hem voorgezet.

Niet alleen het beeld van de zachtmoedige en genezende Jezus, maar van een agressieve, woedende Jezus, die zich ertegen richt dat mensen de dupe worden van de economie.

Hij gooide het geld van de wisselaars op de grond, smeed hun tafels omver en ook dieren waren de dupe.

Hij maakt een zweep van touw en jaagt iedereen, inclusief de schapen en de runderen de tempel uit.

Nu was het zo dat de verkoop van vee voor de offerdienst in die tijd noodzakelijk was geworden, omdat het houden van vee, zeker in de stad, onmogelijk was en het voorschrift luidde nu eenmaal dat je een dier moest offeren.

Men moest dus dieren kopen om die vervolgens onmiddellijk weer te gaan offeren.

Met de oorspronkelijke betekenis van het offer, waarbij je het beste dier van je kudde apart hield en aan God schonk, had dit zo langzamerhand niet veel meer te maken.

En hetzelfde gold ook voor de geldwisselaars.

Zij waren onontbeerlijk op het tempelplein.

Want voor het betalen van de tempelbelasting en voor het kopen van offerdieren kon je namelijk niet met de gangbare Romeinse en Griekse munten betalen, vanwege de heidense beeldenaars, de afbeeldingen van de keizer, die daarop stonden.

Dus je moest je geld wel eerst wisselen.

Waarom bij Jezus dan toch zoveel woede en agressie?

Wat er in die tempel was gebeurd was dat godsdienst er tot koopwaar was geworden en eredienst tot een marktkraam.

Jezus' woede was niet zozeer gericht tegen de geldtransacties op zich, maar tegen het feit dat het in de religie en in de cultus van de tempel toen ook draaide om geld en om financieel gewin.

De economie had het ook daar voor het zeggen gekregen en dat zou nu juist niet moeten.

Want het huis van God is geen verkoophuis, geen economisch bolwerk. Het is een plek waar het om mensen gaat en om het geloof en vertrouwen van mensen.

En het zijn juist de mensen en hun geloof die ondergesneeuwd raken in het economische systeem van geld en handel.

De kernwaarden van het geloof, barmhartigheid en menselijkheid juist die ontbreken hier.

In plaats daarvan ging het om macht en geldelijk gewin.

Hier werd de mensen die op zoek zijn naar God het geld uit de zak geklopt en dat maakte Jezus woedend.

Zijn boosheid richtte zich daarom tegen deze tempel-economie en het gesjacher op het tempelplein.

Johannes laat ook zien waar de agressie volgens hem vandaan komt, wanneer hij twee reacties op Jezus' handelswijze beschrijft.

Allereerst de reactie van de discipelen.

Zij moeten denken aan een Psalm, Psalm 69: 10: de ijver voor uw huis heeft mij verteerd.

In de drie andere evangeliën wordt gezegd dat Jezus zegt dat men van het huis van God een rovershol heeft gemaakt.

Die associatie wordt hier dus niet gemaakt.

Hier komt de nadruk te liggen op de ijver, de hartstocht voor Gods huis, waarover we in Psalm 69 kunnen lezen.

Maar er is nog een andere reactie mogelijk, nl. die van de Joden, de aldaar aanwezige leiders van de tempel.

Zij vragen om Jezus' bevoegdheid dat hij dit zo maar mag doen.

Een vrij onderkoelde reactie.

“Mogen we even uw papieren zien”.

Ze begrijpen dat er meer achter deze actie van Jezus zit.

En Jezus antwoordt dan met zijn woorden over de tempel die ze zullen afbreken en die hij in 3 dagen zal doen herrijzen.

En weer horen we via de discipelen dat dit over de kruisiging en de opstanding gaat.

Er staat: Maar hij sprak over de tempel van zijn lichaam.

Na zijn opstanding uit de dood herinnerden zijn leerlingen zich dat hij dit gezegd had.

Maar hoe zit het dan met die agressie en met die ijver voor Gods huis?

Misschien zit er tussen kruisiging en opstanding niet alleen de verlatenheid, maar ook de woede van de Psalmddichter van Psalm 69.

En hoort daar ook het leegvegen van de tempel bij.

De evangelist laat zien dat het leegjagen van de tempel alles te maken heeft met de kruisiging.

Niet als een oorzaak en gevolg: omdat Jezus de tempel heeft leeg geveegd zal hij later gearresteerd en gekruisigd worden.

Jezus is niet alleen een machteloos slachtoffer.

Hij is ook razend over wat er in de buurt van Gods huis gebeurt.

Ook de alles opbrandende haat tegen alles dat de tempel vervuilt en dat onrecht binnenhaalt hoort daarbij.

Onrecht dat binnen wordt gehaald onder het mom van de normale gang van zaken te zijn.

Niet alleen machteloosheid hoort bij het kruis, maar ook de woede en het verzet tegen dit normale, alledaagse onrecht.

Geloven is daarom niet alleen vóór iets vechten, vóór de boodschap van liefde, goedheid en recht.

Maar ook tegen iets, nl. tegen het normale en alledaagse onrecht dat er is.

Ook dat hoort bij het evangelie van Jezus.

Dat hij zich verzet heeft tegen de gangbare economische structuren die er altijd en overal zijn met het verschil tussen rijk en arm dat daar bij hoort.

Het hoort bij onze wereld, maar niet bij de tempel en niet bij geloof in God.

Wij willen nog wel eens onderscheid maken tussen mensen.

De één hoort erbij en is van harte welkom en een ander misschien toch iets minder, want die is zo anders dan wij en ziet er zo anders uit.

Dat vinden we dan wat lastiger en moeilijker om mee om te gaan.

Dit verhaal van de tempelreiniging leert ons om niet zo te kijken.

Geen onderscheid tussen mensen maken en al helemaal niet waar het om geloof gaat en om God.

Dat is het mooie en unieke van geloven en van kerk-zijn met elkaar.

Dat er plek is voor alle mensen.

Amen